

BØRN OG UNGE
Aarhus Kommune

Erfaringsopsamling på skolers og PPR's arbejde med Melleformer

Aarhus Kommune
Januar 2024

Indhold

- 3 Opsummering af fund fra erfaringsopsamlingen**
- 4 Introduktion til Melleformer og erfaringsopsamlingen**
 - 4 MÅLET OG BAGGRUND FOR ARBEJDET MED MELLEFORMER
- 5 Erfaringsopsamlingen**
 - 5 FORMÅL MED ERFARINGSOPSAMLINGEN
 - 5 UNDERSØGELSESPØRGSMÅL OG DATA
- 7 Hvordan arbejdes der med Melleformer?**
 - 7 FOKUSOMRÅDER I ARBEJDET
 - 7 FOKUS PÅ METODER
 - 7 FOKUS PÅ HVEM ARBEJDET INVOLVERER
- 8 Tegn i arbejdet med Melleformer**
 - 8 TEGN HOS BØRNENE
 - 8 TEGN HOS PÆDAGOGISK PERSONALE
 - 8 TEGN HOS LEDELSE OG SKOLEN SOM ORGANISATION
- 9 Hvad er vigtigt for at lykkes?**
- 12 anbefalinger for det videre arbejde med Melleformer og Skole for alle – almenklasser**

Opsummering af fund fra erfaringsopsamlingen

Arbejdet med Melleformer har som mål at skabe stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber, således at mange flere børn kan lære, trives og udvikle sig i de almene klasser. Denne erfaringsopsamling er baseret på en række interview, spørgeskemaundersøgelser og anden data.

Arbejdet med Melleformer kører i forskudte rul, hvilket betyder, at nogle skoler har været i gang i to år, mens andre kun lige er startet. Denne erfaringsopsamling kigger således på de indledende erfaringer med arbejdet.

Erfaringsopsamlingen viser positive tegn på, at vi er på vej med Melleformer flere steder. Selvom tegnene er spæde, ses der tegn hos børnene, hos pædagogisk personale og skoleledelsen, hos skolen som organisation og i samarbejdet mellem skoler og PPR. Det fremhæves blandt andet, at der er mere ro ved overgange, at der ses flere børn, der deltager mere i undervisningen, og at børnene reagerer positivt på to voksne i klassen. Hos pædagogisk personale ses flere tegn på, at der er skabt fælles sprog og begreber, at arbejdet med Melleformer giver mening for personalet samt at arbejdet med Melleformer visuelt har sat aftryk i klasselokalerne. På det organisatoriske plan, herunder ledelsen, skolen og PPR, fremhæves mere og tydeligere struktur for samarbejdet, at ledelsen kommer tættere på pædagogisk personale, at fællesskabet tænkes frem i stedet for individet, at færre børn drøftes på specialcentermøder, at PPR opleves tættere på praksis, samt at ledelserne i højere grad samles om en besluttet retning.

Erfaringsopsamlingen på arbejdet med Melleformer peger på, at de positive tegn er et resultat af en række faktorer. Erfaringsopsamlingen identificerer centrale fund, der anses som afgørende for et succesfuldt arbejde med Melleformer. De centrale fund peger på vigtigheden af at have fokus på følgende: Ledelsesmæssig prioritering og involvering, faglig videndeling og aktionslæring, arbejdet med strukturelle udfordringer og vigtigheden af faste mødestrukturer, tydelig opgave og rollefordeling, stærke og kontinuerlige relationer, fokus på få konkrete metoder ad gangen, fagligt inspirationsmateriale, fokus på børnesyn samt involvering af ressourcepersoner, lærere og pædagoger.

Opsummerende peger erfaringsopsamlingen på, at arbejdet med Melleformer er godt på vej flere steder, men at der fortsat skal være fokus på at sikre faktorer, der understøtter, at arbejdet lykkes. Fordi målet for arbejdet med Melleformer er det samme som målet for arbejdet med *Skole for alle – almenklasser under Bredere børnefællesskaber*, anbefales det, at der arbejdes målrettet med de faktorer, der understøtter den ønskede udvikling hos børn, de professionelle og i samarbejder på tværs af skoler og fællesfunktioner. Anbefalingerne er sidst i erfaringsopsamlingen.

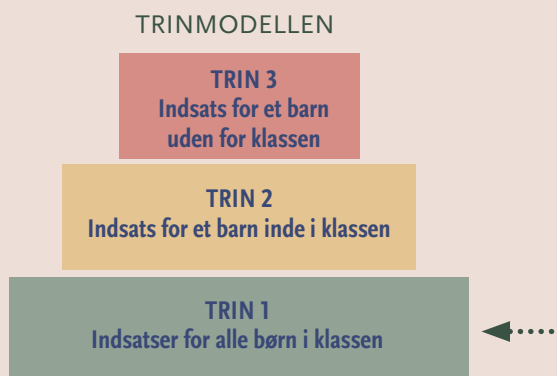
Introduktion til Melleformer og erfaringsopsamlingen

MÅLET OG BAGGRUND FOR ARBEJDET MED MELLEFORMER

I Aarhus Kommune skal Melleformer skabe stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber i de almene klasser. I mange år har der været en overvægt af indsatser rettet mod enkeltbørn og en individorienteret forståelse af udfordringer og problemer. Forskning viser, at de professionelle relationskompetencer og didaktiske og pædagogiske kompetencer er en afgørende udviklingsbetingelse for, at børn kan trives og lære. Forskning viser også, at jo mere specialpædagogiske metoder er en del af almenmiljøet, jo bedre lykkes det at skabe et inkluderende miljø for alle børn.

Arbejdet med Melleformer i Aarhus Kommune har derfor fokus på de professionelle kompetencer og på at fusionere metoder fra special- og almenpædagogikken.

Målet er at arbejde mindre med indsatser for enkeltbørn uden for og inde i klassen (trin 3 og 2) og i stedet udvikle de professionelle kompetencer, således at alle børn mødes af indsatser og praksisser, der understøtter alle børns trivsel, læring og udvikling (trin 1).

I Aarhus Kommune har man arbejdet med Melleformer siden august 2021. Skoler og PPR har arbejdet med Melleformer i tre røl. Første røl startede i august 2021 og januar 2022, andet røl startede i august 2022, og tredje og sidste røl startede med Melleformer i august 2023.

Skolerne arbejder meget forskelligt med Melleformer, men arbejder alle ud fra de tre rettesnore:

DE TRE RETTESNORE

Målet er at udvikle stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber i de almene skolemiljøer

Fokus er på at udvikle de professionelle kompetencer og skolernes almene miljøer

Fokus er på at fusionere special- og almenpædagogik i de almene miljøer

Erfaringsopsamlingen

FORMÅL MED ERFARINGSOPSAMLINGEN

Siden begyndelsen af arbejdet med Mellemformer har vi løbende samlet erfaringer med henblik på at kvalificere og justere arbejdet. Arbejdet med Mellemformer er stadig i proces, hvorfor denne erfaringsopsamling ikke skal ses som en endelig evaluering af arbejdet, men snarere som en status, der kan understøtte den fortsatte kvalificering og udvikling af arbejdet.

I september 2023 godkendte Chefgruppen planen om at lave en erfaringsopsamling på arbejdet med Mellemformer. Målet for erfaringsopsamlingen er at indhente viden fra arbejdet med Mellemformer med henblik på at kvalificere det videre arbejde med at forankre Mellemformer ind i arbejdet med *Bredere børnefællesskaber* og arbejdet med *Skole for alle – Almenklasser*.

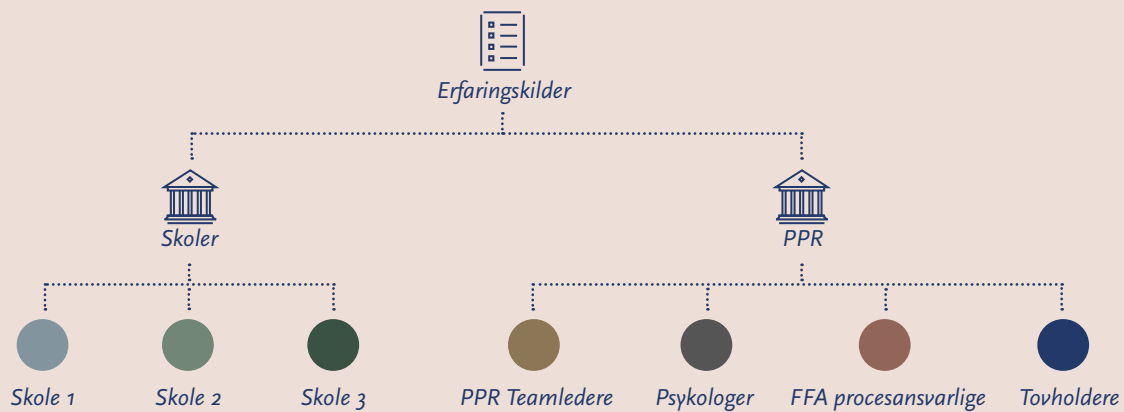
UNDERSØGELSESPØRGSMÅL OG DATA

Erfaringsopsamlingen tager afsæt i spørgsmålene: *Hvad arbejdes der med i Mellemformer? Hvilke tegn kan vi se på, at arbejdet er på rette vej? Hvad er vigtigt for at lykkes (og hvad er uvirksomt) i arbejdet med Mellemformer?*

Tegnene vil kunne findes hos henholdsvis børnene, det pædagogiske personale, hos skoleledelsen, i skolen som organisation og i samarbejdet med PPR. De forhold, der er med til at gøre, at arbejdet kan lykkes, kan være på mange niveauer: F.eks. hvordan der arbejdes med kompetenceudvikling af de professionelle, hvordan arbejdet understøttes ledelsesmæssigt, og hvordan samarbejdet mellem skoler og PPR fungerer.

Erfaringsopsamlingen fokuserer på data, der er indhentet fra tre udvalgte skoler og PPR. De tre skoler har valgt forskellige fokusområder for arbejdet med mellemformer, og deres erfaringer er derfor baseret på forskellige erfaringer. Derudover er skolerne blandt de skoler, der har arbejdet med Mellemformer i længst tid, hvorved de har to års erfaringer at tale ud fra. Skoleledelserne delte deres erfaringer gennem semistrukturerede interviews.

Fra PPR er der indhentet viden gennem spørgeskemaer fra distriktpsychologerne og de procesansvarlige (medarbejdere fra PPR, der samarbejder med skolerne i arbejdet med Mellemformer) samt interview med PPR-teamlederne og tovholderne på Mellemformer. Derudover tager erfaringsopsamlingen også afsæt i samarbejdsaftaler og evalueringsskemaer fra alle skolers og PPR's samarbejde om Mellemformer.

Erfaringsopsamlingen har flere begrænsninger. Der er ikke indhentet data fra lærere, børn og forældre og fra alle skolerne. Der er ikke spurgt direkte ind til om arbejdet har haft en negativ påvirkning på børnene og de professionelle. Der er spurgt ind til, hvilke faktorer har spændt ben for at lykkes med arbejdet.

Behandlingen af den indsamlede data er foretaget systematisk gennem åbne og lukkede kodninger. De erfaringer, som fremhæves i erfaringsopsamlingen, er som minimum nævnt to gange og på tværs af minimum to erfaringskilder. Tovholdernes erfaringer vægtes ikke i kodningen og bruges blot som understøttende perspektiver ind i de centrale fund og i anbefalingerne.

Hvordan arbejdes der med mellemformer?

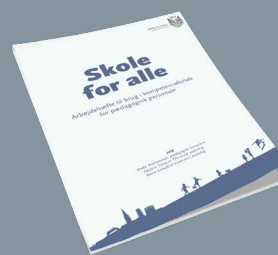
FOKUSOMRÅDER I ARBEJDET

I Aarhus Kommune arbejder skolerne og PPR med Mellemformer på forskellige måder, men fælles for alle er målet om at udvikle de professionelle kompetencer, så der udvikles stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber i de almene klasser.

Erfaringsopsamlingen viser, at flere skoler arbejder med forskellige pædagogiske og didaktiske metoder, hvorfor samme skole godt kan være repræsenteret flere gange metodisk i erfaringsopsamlingen. Flere skoler har skiftet valg af metoder og fokusområder undervejs.

FOKUS PÅ METODER

Størstedelen af skolerne arbejder med Skole for Alle hæftet. Flere skoler bruger elementer af co-teaching. Flere peger også på, at der arbejdes med at skabe struktur og overblik samt indretning i klasserne. Et mindre antal arbejder med regulering, visuel støtte, relationskompetencer og overgangen fra at tage børn ud af klassen til at inkludere dem (overgangen fra trin 3 til trin 1 eller trin 2 i trinmodellen).

FOKUS PÅ HVEM ARBEJDET INVOLVERER

Skolerne har også valgt forskellige fokusområder for arbejdet med Mellemformer. Fokusområder omfatter, hvor og hvem på skolen arbejdet med Mellemformer involverer.

Erfaringerne viser, at størstedelen af skolerne har valgt at arbejde med at brede arbejdet med Mellemformer ud på hele skolen. Derudover involverer mange skoler deres ressourcerpersoner, herunder særligt AKT. Nogle skoler fokuserer på specifikke årgange, mens andre arbejder med overgange og trin. Trinene kan både være indskoling, mellemtrin og udskoling.

Tegn i arbejdet med melleformer

Erfaringskilderne er hver især blevet spurgt ind til tegn i arbejdet med Melleformer. Tegn skal i denne sammenhæng forstås som positive forandringer hos børnene, pædagogisk personale, hos ledelse, hos skolen som organisation og i skole-PPR samarbejdet, der viser, at vi er godt på vej til målet at skabe stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber i de almene miljøer.

Det er en vigtig opmærksomhed, at positiv forandring tager lang tid, og at der ikke kan forventes at være sket stor udvikling på baggrund af arbejde, der kun har været i gang mellem 3 måneder og knap to år. Samtlige erfaringskilder giver således også udtryk for, at man ikke kan forvente at have opnået bredere børnefællesskaber eller en masse tegn hos børnene på nuværende tidspunkt.

Neden for er de tegn, som erfaringskilderne har fremhævet. Tegnene er alle nævnt minimum to gange. De er rangeret efter, hvilke der nævnes flest gange, hvor de øverste tegn er nævnt flest gange.

TEGN

TEGN HOS BØRNENE

- Mere ro ved overgange
- Flere og mere deltagende børn
- Børnene reagerer positivt på to voksne i klassen
- Øget overblik og forudsigelighed hos børnene
- Større selvhjulpenhed
- Børn, der er henvist til PPR, har det godt og trives i almenklassen

TEGN HOS PÆDAGOGISK PERSONALE

- Fælles sprog og begreber
- Melleformer er visuelt til stede i klasselokalerne gennem ophæng af modeller, piktogrammer, time-timer mm.
- Flere specialpædagogiske metoder i klasseværelset
- Større opmærksomhed på opgave- og rollefordeling i samarbejdet
- Åbenhed og imødekommenhed overfor samarbejdet omkring Melleformer
- Øget samhørighed og sammenstemthed
- Ændret mindset – de professionelle forstår barnet/børn bedre og ser barnets kontekst og egne kompetencer som vigtige

TEGN HOS LEDELSE OG SKOLEN SOM ORGANISATION

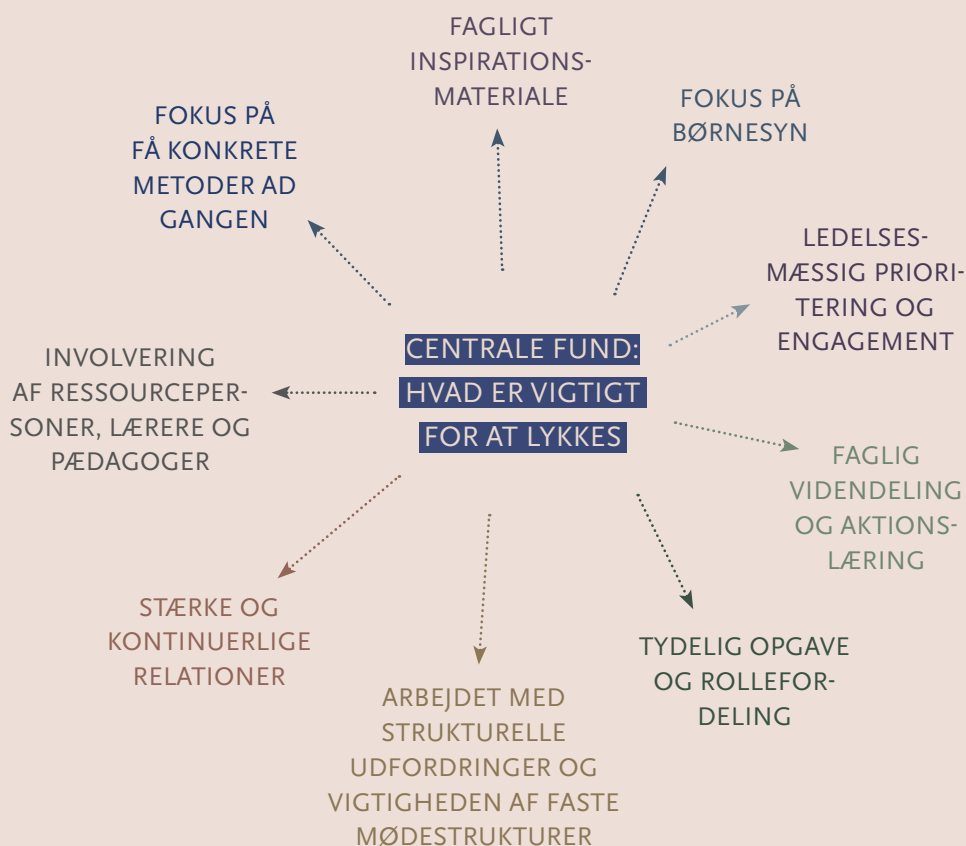
- Mere og tydeligere struktur for samarbejde
- Ledelsen kommer tættere på pædagogisk personale
- Det tænkes som en mulighed at arbejde i klassen/fællesskabet frem for kun at tænke individ
- Færre børn på Specialcenter-møder
- Ledelsen samles i højere grad om en besluttet retning
- PPR rykker tættere på og er mere tilgængelig
- Mere faglig ledelse og pædagogisk rammesætning fra ledelsen
- Ressourcepersonerne/teams og trivselsteams bruges på trin 1 frem for på trin 3
- "Jeg-professionalisme" til "vi-professionalisme"

Disse tegn stemmer overens med de forandringer, som Mellemformer havde til hensigt at sætte i gang. Det vurderes derfor, at arbejdet med Mellemformer flere steder er i gang med at føre i den ønskede retning mod bredere børnefællesskaber.

Derfor er det vigtigt at vedligeholde arbejdet, men også at undersøge, hvilke faktorer der gør, at arbejdet med Mellemformer får de bedst mulige betingelser fremadrettet.

Hvad er vigtigt for at lykkes?

Erfaringsopsamlingen har haft til formål at undersøge, hvad der er vigtigt for at lykkes i arbejdet med Mellemformer. Erfaringskilderne har hver især givet deres perspektiv på virksomme og uvirksomme faktorer i arbejdet med Mellemformer. Dette genererede store mængder af data, som er blevet behandlet gennem systematiske kodninger. På baggrund heraf fremhæves de fund, som er nævnt flest gange hos hver kilde og på tværs af kilderne, ligesom det er disse fund, der har haft mest tyngde i henholdsvis interview og spørgeskemaundersøgelse.

De centrale fund er rangeret ud fra ovenstående kriterier, startende med de fund, som er nævnt flest gange og har haft mest tyngde i forhold til, hvad der vigtigt for at lykkes med arbejdet.

LEDELSESMÆSSIG PRIORITERING OG INVOLVERING

Den ledelsesmæssige prioritering/involvering er det fund, som nævnes flest gange på tværs af erfaringskilderne.

”Ledelse” dækker over henholdsvis skoleledelse, PPR-teamledelse og B&U-cheferne. Erfaringskilderne peger på, at prioritering, deltagelse, følgeskab, insisteren, tro, lyst og dedikation fra ledelsen er afgørende for at lykkes med Mellemformer.

FAGLIG VIDENDELING OG AKTIONSLÆRING

Erfaringskilderne fremhæver gode erfaringer med faglig videndeling både internt på skolerne og internt i PPR samt på tværs af skoler og PPR.

”Faglig videndeling” dækker blandt andet over aktionslæringsforløb, workshops, læringskonferencer, besøg i praksis, sparring pba. praksisbesøg, faglige oplæg og sparringsrum. Videndelingen er tæt koblet til praksis og understøtter faglig refleksion over praksis. For både PPR og skolerne er den faglige videndeling med til at styrke det interne (tvær)faglige og eksterne samarbejde, skabe rød tråd og sammenstemthed.

ARBEJDE MED STRUKTURELLE UDFORDRINGER OG VIGTIGHEDEN AF FASTE MØDESTRUKTURER

Strukturelle udfordringer anses som et stort benspænd for arbejdet med Mellemformer. Skolerne er udfordret i at få tid til arbejdet med Mellemformer i deres skemaplanlægning. Skolerne er også udfordret af, at der er mange andre ting, der skal implementeres på skolerne på samme tid. På tværs af erfaringskilderne peges der på, at faste mødestrukturer er en afgørende faktor for at forsøge at imødekomme udfordringerne.

TYDELIG OPGAVE OG ROLLEFORDELING

Fra erfaringskilder i PPR peges der på, at det er nødvendigt med tydeligere rammesætning af arbejdet med Mellemformer ude på skolerne. Dette dækker over en mere anvisende tilgang med større og klarere forventninger til skolerne. I den forbindelse fremhæver adskillige erfaringskilder en usikkerhed omkring PPR's mandat og opgave på skolerne, herunder hvad PPR må og kan forvente af samarbejdet med skolerne.

STÆRKE OG KONTINUERLIGE RELATIONER

Stærke og vedvarende relationer mellem skole og PPR er en afgørende faktor for et succesfuldt samarbejde om Mellemformer. Erfaringskilderne hos både skoler og PPR understreger, at skiftende roller i PPR-betjeningen og nye roller er et benspænd, der medfører tabt arbejde. Særligt skolerne understreger vigtigheden af gennemgående og velkendte relationer til deres PPR-samarbejdspartnere.

INVOLVERING AF RESSOURCEPERSONER, LÆRERE OG PÆDAGOGER

Erfaringskilderne betoner vigtigheden i at involvere ressourcepersonerne. Dette kan være i planlægningen af arbejdet, men også i at sikre, at nye praksisser anvendes i klasserne. Flere kilder peger på vigtigheden af, at læreres og pædagogers perspektiver inddrages, og at de professionelle får mulighed for at inspirere og lære af hinanden.

FOKUS PÅ FÅ KONKRETE METODER AD GANGEN

Erfaringer viser, at et konkret fokus for arbejdet med Mellemformer er nemmere og mere succesfuldt at lykkes med. Hvis der skal arbejdes med udvikling af flere metoder eller praksisforandringer, tager det længere tid og kræver mere ledelsesmæssig understøttelse. Arbejdet med en stor personalegruppe fordrer også større ledelsesmæssig understøttelse end arbejdet med en mindre gruppe.

FAGLIGT INSPIRATIONSMATERIALE

Både skolerne og PPR peger på, at det har understøttet praksisudvikling at kunne tage udgangspunkt i fagligt inspirationsmateriale, herunder særligt hæftet ”Skole for Alle”. Flere skoler understreger dog et behov for en opdatering af hæftet med henblik på at styrke relevansen for alle klassetrin.

FOKUS PÅ BØRNESYN

Flere erfaringskilder fremhæver vigtigheden af at have fokus på børnesynet, idet børnesynet er med til at sætte retning for og legitimere udvikling af pædagogisk og didaktisk praksis.

Hvis de gode udviklinger i arbejdet med Mellemformer skal fortsættes, og arbejdet med Mellemformer for alvor skal etableres, konsolideres og skaleres, er det væsentligt at tage højde for ovenstående faktorer i det fortsatte arbejde med Mellemformer og i det kommende arbejde med *Skole for alle – almenklasser*.

Anbefalinger for det videre arbejde med Mellemformer og Skole for alle – almenklasser

Anbefalingerne involverer flere niveauer lige fra overordnet ledelse af arbejdet til, hvordan der kan arbejdes helt konkret med praksisudvikling på skolerne.

Anbefalingerne er udarbejdet af tovholderne på arbejdet med Mellemformer på baggrund af data fra erfaringsopsamlingen, men også på baggrund af erfaringer med at lede og samle erfaringer med arbejdet samt med baggrund i forskning om bæredygtig organisations- og praksisudvikling.

MANDAT OG LEDELSE

- Der skal gives et tydeligt mandat til fokus på kompetenceudvikling af de professionelle og på udvikling af skolerammen
- Arbejdet prioriteres og understøttes af Børn & Unge chefer og fællesfunktioner.
- Skoleledelser leder og prioriterer denne opgave
- Skoleleder eller pædagogisk(e) leder(e) leder opgaven og er deltagende heri. Skoleledelser sikrer understøttende strukturer (møder, besøg i praksis osv.)
- PPR-medarbejderes opgave er at undersøge og arbejde i forhold til børns nære kontekst og makrokontekst
- PPR-teamledere hjælper til at prioritere arbejdet med Mellemformer og Skole for alle – almenklasser og tænke det ind i PPR's almene driftsopgaver på skolerne
- PPR-teamledere deltager i møder med skoler og PPR mindst en gang om året og ellers ved behov
- Fokus på at sikre kontinuerlige relationer

STRUKTURER, DER UNDERSTØTTER SAMARBEJDET

- Etablering af lokale "styregrupper" på skolerne, der designer, følger og evaluerer samarbejdet. Afsæt er lokale data og etableret viden om udvikling hos børn, professionelle og organisationer. Deltagere er skoleledelse, ressourceperson, PPR-psykolog og PPR-kollegaer samt ledere efter behov
- Planlægning af mødekadence og kompetenceforløb så tidligt som muligt
- Prioritering af møder og kompetenceforløb
- Ressourcepersoner udpeges til at være centrale tandhjul i at sikre kompetenceudvikling af kollegaer. Der udarbejdes funktionsbeskrivelse for ressourcepersoner. Kompetenceforløb designes for dette
- Fortsat fokus på koordination og læring hos PPR-teamlederne ifht. opgaven

KOMPETENCEUDVIKLING

- Tydelig opgave- og ansvarsfordeling mellem PPR-medarbejdere med fokus på, at alle professionelle skal lære noget
- Samarbejdet går fra en indledende fase med fokus på kompetenceudvikling til mere fokus på drift.

- Alle medarbejdere på skolerne er målgruppen for kompetenceudvikling – også ledelse.
- Fortsætte med Skole for alle hæfterne som afsæt
- Fortsat kompetenceudvikling i form af aktionslæring med faglige oplæg, videndeling, øvebaner, deltagelse i praksis, besøg i praksis og sparring pba. praksisbesøg
- Aktionslæring, der er knyttet til den daglige praksis og kerneopgave, og som derfor foregår på skolen.
- Aktionslæring over flere gange
- Tid til at vanegøre metoderne – særligt vigtigt hvis der er flere metoder
- Mulighed for at få inspiration og vidende med andre skoler i form af workshop
- Inddragelse af AKT-netværket ifbm. kompetenceudviklingen for ressourcepersonerne.
- Skal stå oven på viden om hvad der skaber udvikling hos børn, professionelle og i organisationer (SLF, whole system approach osv.)

TILPASNING TIL LOKALE FORHOLD OG BEHOV

- Afsæt i lokale data: børnegruppen (trivsel og faglig status), segregeringsandel, erfaringer med eksisterende praksis, de professionelle kompetencer, trivsel og fravær hos børn og medarbejdere osv.
- Rækkefølge i forankring og skalering: Hvem og hvor mange af det pædagogiske personale skal deltage hvornår (årgange, trin)
- Hvilke og hvor mange metoder, der er fokus på
- Hvem der skal være ansvarlig for den daglige drift af arbejdet (ledelse eller ressourcepersoner)

PROCESLEDELSE AF OG DAGLIGT ANSVAR FOR MELLEMMFORMER OG SKOLE FOR ALLE – ALMENKLASSER

- Fortsat tværgående funktion, der løbende sikrer faglig fundering, sikrer strukturer og understøttelse og laver erfaringsopsamling mhp. at kvalificere og justere arbejdet
- Øremærkning af eventuelle midler og opfølgning på, hvad de bruges til
- Fokus på fortsat kompetenceudvikling til PPR (f.eks. gennem fortsættelse af aktionslæringsforløbet *Praksisnær PPR*) og andre medarbejdere fra fællesfunktionerne, der skal samarbejde med skolerne
- Skoleledelserne har det daglige ansvar for arbejdet med Mellemformer og Skole for alle – almenklasser.

